

25. veebruaril
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas	Mk. 500.—	Kuulutuste hind:	1 lehekülj	Mk. 3000.—
	Pooles aastas	" 250.—		1/2 "	" 1500.—
	Üksik number	" 25.—		1/4 "	" 800.—
	1923 aastak.	" 50.—		1/8 "	" 400.—
	1924 "	" 300.—		1/16 "	" 200.—
	1925 "	" 500.—			
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.			Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt. Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.		

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Kui üldised huvid seda nõuavad	Lhk.	55
Mida tuleks ära otsustada. — Eugen Maddison	"	57
Abielu seadusest. — H. V. Dahl	"	58
Siseministri seletus alevielanikkude osavõtu kohta maakonna- nõukogu valimistel	"	60
Omavalitsustegelased — Mihkel Loy, pildiga	"	61
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	"	63
Riigikohtu seletused	"	64
Küsimused ja vastused	"	65
Kuulutused		54, 68

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

==== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. ====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Tunnistakse maksvusetaks:

1) Jaan Puusild'i hobusepass, väljaantud Voltveti vallavalitsusest 2. veebruaril 1921 a. Nr. 472 all,

2) Jaan Puusild'i hobusepass, väljaantud Jõõpre vallavalitsusest 9. jaanuaril 1921 a. Nr. 141 all,

3) Jaan Puusild'i hobusepass, väljaantud Jõõpre vallavalitsusest 17. veebruaril 1925 a. Nr. 18 all,

4) Mart Peetri p. Neigu hobusepass, väljaantud Jäärja vallavalitsusest 28. jaanuaril 1924 a. Nr. 232 all.

Saaremaa maakonnaavalitsus vajab

apteegi juhatajat.

Sooviavaldused ühes eluloo kirjeldusega ja dokumentidega saata maakonnaavalitsusele.

Saaremaa maakonnaavalitsus.

Omavalitsuste suured ülesanded nõuavad vastavate teadmistega omavalitsustegelasi. Omavalitsustegelaste teadmiste laiendamiseks on sündsaks abinõuks Eesti Maakondade Liidu ja Eesti Linnade Liidu ühisel väljaandel ilmunud raamat

„Esimene Eesti omavalitsustegelaste kongress 24.—26. okt. 1924 a.“

Raamat sisaldab peale muu adm. asjade Peaval. juh. *E. Maddissoni*, Riigikogu liikme *J. Jansi*, maakonnaaval. esimehe *M. Nepsi*, Riigikogu liikme *M. Juhkami*, Maakondade Liidu esimehe *H. Lauri*, hoolekande osak. asjaajaja *A. Allikase*, Maakondade Liidu sekretäari *H. Aviksoni*, Haridusmin. Kooli osak. juh. *G. Olliku*, koolinõunik *M. Raudi*, haridusosak. juhataja *J. Reintami*, Riigikogu liikme *M. Martina*, linna arsti Dr. med. *P. Põdderi*, Kohtuministeeriumi ametniku *O. Tiefi*, Riigikogu liikme *O. Liigandi*, Riigikogu liikme *K. Einbundi*, maakonnaaval. esimehe *J. Sõnajalgi* ja riigikohtuniku *P. Puuseppa* referaadid.

Raamat on suures kaustas heal paberil 150 lehek. suur.

Hind 250 marka.

Omavalitsused saavad Liitudelt otseteed tellides raamatu 200 margaga.

Vüimane aeg on täh. raamatut tellida!

Kui üldised huvid seda nõuavad . . .

Teoreetilisi teadmisi võib ühel ehk teisel isikul väga paljudelt aladelt olla, kuid kõik need alad ei või tema huvi piirkonda kuuluda. Huvi piirkonna määrab ära tegevusala. Õpetajat, kes kunagi põllumees pole olnud, ei huvita karjakasvatus ja tema selles küsimuses kaasaráákida ei saa. Advokaati huvitab seadusandluses tsiviil ja kriminaal kodeksisse puutuvad seadused, ning kultuur-kapitaali seadus ei jõua tema huvi piirkonda tungida. Nii igas asjas ja igal alal, nii ka omavalitsuste asjas.

Enam kui kord on seda tõsiasi kinninaelutatud, et omavalitsustel ei ole seda seisukohta riiklises korralduses, mis tal põhiseaduse järele olema peaks, ja selle põhjuseks on leitud omavalitsuste huvide kaitsenõrkus Riigikogus, mispärast ka omavalitsustegelaste esimene kongress eelseisvateks Riigikogu valimisteks kohustas omavalitsustegelasi selleks kihutustööd teha, et sinna pääseks need, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsuste huvide eest.

Kes need olema peavad?

Miks ei ole senini kõike soovivat seal ära tehtud?

Vastus viimase küsimuse peale aitab ka esimesele vastuse leida.

Kui meie nende rühmade põhikirjades ja kongressi otsustes, kellel Riigikogus teatud mõju ei puudu, väga ilusaid põhimõtteid omavalitsuste kohta leiame, tegusi, aktiivsust sellel alal aga mitte, siis on see seletatav ainult sellega, et seal puuduvad isikud, kelle huvi piirkonda see nende tege-

vusala järele kuuluks. See on arusaadav igast ühest. Kui ka kõrvalt sarnasele isikule asja seletakse, kui tal, kui teoreetiliste teadmiste kandjal, asjast ka selge ülevaade on, kuid ta ei saa asja eest ihu ja hingega väljas olla, kui ta küsimusest huvitatud ei ole oma senise tegevuse alalt. Igal ajal peavad aga oma eestvõtjad, kaasakiskujad olema. Omavalitsuse asjus võivad need olla, arvesse võttes eelpool üeldut, ainult omavalitsustegelased ise.

Neid on meil aga Riigikogus võrdlemisi vähe olnud. Valitud on rohkem, seal töötajaid vähem. Mäletame veel hilisest ajast, kuidas kolm tuntud omavalitsustegelast Riigikogust tagasi astusid, kohte jättes mitteomavalitsustegelastele. Ja selle tagajärg on peo pesa peal näha: meil on Riigikogus mõni üksik omavalitsuste huvide eest võitleja.

Need võitlejad on end, omavalitsuste valitsuste liikmed, kelle huvi piirkonda küsimus endise tegevusala järele kuulub.

Kui me saaks nende hulka arvata ka kõiki linnavolikogude ja maakonna nõukogude liikmeid, oleks Riigikogu enamus nende käes, kuid, kahjuks, peab tunnistama, et nõukogu või volikogu liikmeks olemine ei ole volinikke ja nõunikke omavalitsuste asjale sedavõrd lähedale viinud, et see nende huvi piirkonda ulataks. Võiks isegi juhtumisi leida, kus seda poliitilise võitluse abinõuna nähakse ja opositsioonis olles isegi passivsust omavalitsuste asjus paljuks peetakse, kui seda võitluse otstarb nõuab.

Sellest seisukorrast pääsemiseks näitas esimene omavalitsustegelaste kongress tee: hoolt kanda, et Riigikogu liigeteks saaks omavalitsuste huvide eest võitlejad.

Kes need olla võivad?

Need võivad olla ainult need, kelle huvi piirkonda omavalitsuste töö kuulub, need on omavalitsus töö juures olnud isikud, nende muresi ja nende tegelikku tööd, tähtsust ja seisukorda tundjad maakonna- ja linnavalitsuse liikmed, valla- ja alevisekretärid ning valla- ja alevivanemad.

Kui need on oma omavalitsuses hingega asja juures olnud, kui need seal on töömehed olnud ja oma algatus-, tegu- ja korraldusvõimet avaldanud, siis võivad nad ka Riigikogus omavalitsuste huvide eest võidelda.

Sellepärast lisaks sellele, mis eelmise numbril artiklis „Aeg on tegutseda“ öeldud, tuleb rõhutada, et omavalitsustele soovitavaid isikuid tuleb otsida omavalitsuste tegelaste eneste hulgast.

Siin võib tõusta rida vastuväiteid isikute eneste poolt, keda omavalitsustegelaste hulgast Riigikogusse saata tahetaks, samuti ka kohapealse omavalitsustegelaste pere poolt, kes kaugeltki heameelega ei näe, et nende tugev jõud, au ja uhkus jätab senise omavalitsuse saatuse hoolde ja läheb Riigikokku.

Need vastuväited isiku enese huvide ja omavalitsuse üksuse huvide seisukohalt on väga õiged, kuid neist rohkem kaalub üldhuvi.

Kui omavalitsustegelased on leidnud pea abinõuna seisukorra parandamiseks vastavaid isikuid Riigikokku saata, siis peab ta neid ka andma oma hulgast, kui üldised huvid seda nõuavad. Ja need, üldised huvid, kaaluvad rohkem kui kohapealsed, katavad ka kahjud, mis kohapeal

saadaks tubli jõu kaotamise tagajärjel.

Võib vastuväiteid leida vast ka väljaspoolt, kus arvatakse, kas võib üks omavalitsuseliige või vallasekretäär Riigikogus ka üldiselt midagi ärateha, kus peaks olema kõik nii ja niisugused isikud.

Meie riigikogu tööd ja töövõimet on mõnigikord puudutatud ja leitud, et Riigikogu tööraske lasub vähema osa õlgadel. Selle nähtuse põhjuseks võib just olla see, et seal vähe on omavalitsuste töökoolist läbikäinud isikuid. Saades oma koosseisu rohkem tegelasi omavalitsustest, tõuseks ka Riigikogu koosseisu tegevõime.

Selle oletuse rajan ma autoriteetlise isiku sõnadele.

24. veebr. 1924 a. oma 50 aastasel sünnipäeval ütles selleaegne riigivanem K. Päts enese kohta, et seltid ja omavalitsused on temale teiseks ülikooliks olnud, kus ta tegeliku eelnõuetega kokku puutunud, mis temale riiklise tegevuse jaoks kogemusi pakunud. Üldiselt tähendas ta, et omavalitsustes riiklisi ülesandeid täites ja elunõuetega lähemalt tutvunedes valmivad omavalitsustegelased riigitegelasteks.

Ei peaks aeg kaugel olema, lõpetas hra Riigivanem, kus meie riigitegelasi ainult omavalitsused annavad.

Sellele põhimõttele ei saa vastuvaielda. Juba riikline üldhuvi nõuab, et omavalitsused peavad riigitegelasi andma, eriti nõuab seda omavalitsuste eneste huvi.

Sellepärast ei ole aeg varane, kui Riigikogu valimistel paremad ja tegevõimsamad omavalitsustegelased nimekirja võetakse.

Et seda tehtaks, selles mõttes tu-

leb kõigil omavalitsustegelastel omas rühmas energiliselt tegutseda. Selle juures ohvriks tuua kohapealsed

huvid, kui üldised huvid seda nõuavad.

18. veebr. 1926.

Mida tuleks ära otsustada.

EUGEN MADDISSON.

24.—26. oktoobril 1924 a. ärapeetud esimesel Eesti omavalitsustegelaste kongressil väljendati, muu seas, ühes vastu võetud resolutsioonis järgmist soovi: „teadmises olles, et omavalitsuste suured ülesanded vastavaid omavalitsustegelasi nõuavad, kuna praegune valimise viis sarnaste isikute valimist ei kindlusta, tunnistab kongress tarvilikuks valimised viia individuaalsele pinnale“ . . .

Eesti Maakondade Lildu juhatuse ettepanekul esinesid 26. augustil l. a. Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolekul Võrus hra Smetanin referaadiga „Omavalitsuste esituskogude tulevase valimiseaduse põhijooned“ ja mina referaadiga: „Valimispõhimõtted maksvas omavalitsuses“ (v. „Maaomavalitsus“ Nr. 14 l. a.). Mõlemates referaatides oli ettenähtud liikumata nimekirjade asemel liikuvad nimekirjad, millega oleks võimalik, proportsionaalsuse põhimõtte juurde jäädes, valimised, omavalitsustegelaste kongressi soovile vastavalt, individuaalsele pinnale asetada — Mina pooldasin enam Soome valimissüsteemi mõnede täiendustega, individuaalse momendi kasuks, hra Smetanin aga Würtemberg-Baieri süsteemi, leides, et „kõigi Soome süsteemi heade omaduste juures on tal aga üks suur puudus, nimelt see, et ta väga keeruline on ja eeldab valija kõrget kultuurilist arenemist, kuna teiselt poolt tema läbiviimine ja valimiste tagajärgede kindlaks tegemine võrdlemisi suurte tehniliste raskustega seotud on“.

Küsimus jäeti otsustamata Võrus. Ta figureeris uuesti Eesti Maakondade Liidu nõukogu päevakorras, mis ärapeeti Tallinas 16. ja 17. detsembril l. a. Nagu teada, tegi hra E. Saar ettepaneku küsimusi päevakorrast ära võtta seniks kuni Riigikogu valimiseaduse muutmise seadus vastuvõetud, et ühtlust luua. Mina leidsin, et käesoleval korral peaks juhtnööriks olema mitte Riigikogu valimiseadus, vaid esimene Eesti omavalitsustegelaste kongressi otsus. Moodustati komisjon, kes esitatud põhimõ-

tetes, muu seas, järgmist kinnitas: „Valimisi toimetada Soome süsteemi järgi“ (v. „Maaomavalitsus“ Nr. 20 l. a.) kuid hra E. Saar kordas oma ettepanekut, millega nõukogu ka ühines.

Nüüd, nagu teada, on Riigikogu poolt uus Riigikogu valimiste, rahvahääletamise ja rahvaalgatuse seadus vastu võetud. Selle tagajärjel kerkib jälle päevakorraale omavalitsuste valimiseaduse põhimõtete küsimus ja see keerleks peaasjalikult selle ümber, kas „ühtlust luua“, nagu seda hra Saar tahtis, Riigikogu valimiseadusega või mõõduandvaks lugeda omavalitsustegelaste kongressi otsust. Minu arvates, peaksid omavalitsustegelased oma otsuse juurde jääma, kui neil tõesti tahtmine on omavalitsuse tegelasi nõukogudes ja volikogudes näha. Tunnistades aga omaks Riigikogu valimiste põhimõtteid, võib julgesti ütelda, et see tahtmine puudub, sest uus Riigikogu valimiste seadus andub poliitikale, veel rohkem kui endine, tõstab veel enam kohmatult esiplaanile erakondi, nende omavahelist võitlust, arvestab veel vähem valijate tahtmisega, nende soovidega, nende vabadusega, sidudes neid täitsa erakondade külge. See võiks olla küll soovitatav suures määras erakondadele, kes kohapeal peremees, kuid kas on see omavalitsuste huvides, kas sel teel tahetakse kõrvaldada poliitikat omavalitsustest ja asetada sinna asjalikkust, töö tahtmist, leida omavalitsuste laiaste ülesannete tegelikku ja otstarbekohast teostamist? Minu arvates, küll mitte: ei või poliitikat kõrvaldada, kui ise seda külvad, kui ise seda kasvatad, ise sellega kõigiti seotud. Mis kasu sellest, kui sa poliitikat uksest välja ajad, aga ise kõik aknad lahti-seks jätad. Ei maksa teha sõnu, kui tahtmine puudub, — sellega võidakse lõpuks ainult ühte kätte saada, nimelt, et kodanik omavalitsusele selga pöörab ja lootma hakkab, et tuleb õige peremees, kes korda majasse seab. Kas ei ole praegugi juba küllalt kuulda hääli, kes omavalitsuste piiramist nõuab, kes isegi nii kaugele lähe-

vad, et omavalitsuste kaastöötamisest julgevad kõneleda? Kui tahetakse sellele veel kaasaaidata, sellele ise igatpidi teed rajada, — siis ärgu kõneldagu enam omavalitsuste huvidest, omavalitsuste ülesannetest, siis kõneldagu parem erakonna või õigemini erakonna ninameeste huvidest.

Omavalitsuste valimised lähenevad, — tuleks kord lõpulikult äraotsustada, missu gust teed tahetakse minna, kas poliitika tähe all või „omavalitsust“ oma lipule kirjutades.

Aeg on käes — tuleb otsustada!

Abielu seadusest.

H. V. DAHL.

Perekonnaseisu seadus on vastuvõetud. See seadus, sunnib omavalitsusi tege- mist tegema teise seadusega, millega suu- remal osal neist senini vähe kokkupuu- tumisi olnud, see on nimelt abielu sea- dus. Nagu teada, võeti see seadus Riigi- kogu poolt juba 27. oktoobril 1922 a. vastu ja avaldati „Riigi Teatajas“ Nr. 138 — 1922 a. ning pandi maksma 1. maist 1923 a. („R. T.“ Nr. 33/34 — 1923 a.). Selle tõttu on see juba oma prooviaja läbi ela- nud ja ka tema puudused avaldunud, mil- lede kõrvaldamist tuleb soovitada enne kui kõiki omavalitsusi sellega laiemas ula- tuses kõita.

Esimesena tuleks ses suhtes peatuda § 7 ja selle märkuse juures, mis ära kee- lab lesk- ja lahutatud naistel abiellumise kümne kuu jooksul pärast esimese abielu lõppemist. Selle §-i märkus vabastab kümne kuulisest tähtajast need, kellede suhtes muud asjaolud tarvilikku garantiid pakuvad ehk kellel seda tarvis ei ole (nagu sama mehega abiellumine, kellest lahutatud). Vaadeldes sama seaduse §§ 21—30 ettenähtud lahutamise põhjuseid, siis leiame neist osa sarnaseid, mis iseenesest kindlustavad, et naine lõppenud abielust raske olla ei või. Et aga neid juhtumisi § 7 märkusele tähendatud ei ole, siis tuleb, seaduse järel talitades, kümne kuulist täht- aja pidamist nõuda ka neilt, kelle lahutuse põhjus juba iseenesest tarvilikku kindlus- tust pakub, nagu § 22, mille järele abielu lahutatakse kuritahtlise mahajätmise ehk teadmata kuhu äramineku pärast, kui see on kestnud vähemalt üks aasta, ehk § 23— kokkuleppimatuse tõttu vähemalt kaks aastat kestnud lahus elamine, niisama ka § 24—kui abikaasad põhjusil, mis neist ära ei olene, sunnitud on lahus elama vähe- malt kolme aasta kestel — ja § 25 — kind- aks tehtud sigitamise takistamine või sugu-

ehk sigitusvõimetus. Kuigi teatud põhjus- tel mõnesugused viivitavad takistused uude abielu astumiseks ka soovitavad on, siiski ei tohi siin juures arvesse võtmata jätta, et selle tähtaja pidamisega ka mõne- sugused soovimatused kaasas võivad käia. Elame ju meie praegu sõdade järelajajär- gus, mil paljud abielumehed lahingutes hukkusid, mille kohta aga naistel mingisu- guseid dokumente korda ei läinud saavu- tada, ja nad loetakse ikka abielus oleva- teks. Kui nüüd mõnele sarnasele naisele võimalus avaldub uuesti abiellumiseks, mil- leks ta enesel igakülgse kõlblise õiguse tunneb olevat, (sest saadud andmed on temale isiklikult küllaldaseks tõenduseks mehe surma kohta), siis hakatakse uue abie- lu sõlmimiseks vastavates asutustes samme astuma, kus siis selgub, et vana abielu lõppenuks lugemiseks tarvilikke tõendusi ei ole ja muud üle ei jää, kui kohtu kor- ras lahutust nõuda, mis harilikult mitu kuud kestab. Kui viimaks kohus asja on lõpulikult otsustanud, siis tuleb aga veel kümme kuud oodata. Et aga siiski uude abielu astumise võimalusi mitte kaotada, hakatakse tihti enne vormilikkude asjade lahendamist tegelikult abielus elama ja kui siis need kord on lahendunud, siis on pahatihti juba illegaalsest abielust lapsed sündinud. Sarnane ooteaeg võimaldab sageli kelmidel neid naisterahvaid petta, kes puhtsüdamliselt, uue abielu lootuses, elama hakkasid kuni vormilikkude takis- tuste kõrvaldamiseni, kuid takistuste kõr- valdumisel ei tahtnud mees temaga abie- llumisest enam midagi teada ja ta jäi väljaspool abielu sündinud lapsega abitult kiratsema. Nii siis võib sarnane ooteaeg sotsiaalsete pahede tekitamiseks ka tun- tavalt kaasa mõjuda.

Praktikas on ette tulnud juhtumisi, mil naine, kelle mees mitu aastat teadmata

kadunud oli, sellest lahutus ja uude abiellu tahtis astuda mehega, kellega ta lahutusprotsessi vältusel juba oli koos elanud, seda aga nelja kuu pärast peale lahutamist teha ei võinud, sest et ta juba tegelikult olemasolevast uuest abielust raske oli. Tema uus mees oli nõus igasuguseid tõendusandma, et naine temast raske on, et aga kuidagi ära hoida lapse sündimist enne abiellumist. Et aga seadus sarnaseid võimalusi ette ei näe, tuli vastu mehe paremaid soovisi, puht vormilistel põhjustel abielu sõlmimine nii kauaks edasi lükata kuni naine lapse oli sünnitanud.

Nagu näha, on meie uus abielu seadus jäänud Balti Eraseaduses (§§ 132 — 137) maksms pandud põhimõtete juurde, ühtlasi ka kinnipidades Kasatsiooni Departamangu otsusest Nr. 4/901, mille järele nende alaealiste laste hooldajad, kes nende ema seadusliku abielu maksvuse ajal sündinud ja meetrikaraamatusse mehe seaduslikkude lastena on kirjutatud, ei ole õigustatud pärast vanemate abielu lahutamist vaimuliku kohtu poolt (mehe teadmata ära oleku pärast), ja alaealise ema uut abiellumist kolmanda isikuga, nõudmisega esineda, et need lapsed tunnustaks nende ema teise mehe seaduslisteks lasteks, tõendades, et nad tõelikult on viimasest sündinud, aga mitte isikust, kes nende saamise ajal nende ema seaduslik mees oli.

Seega on kategooriliselt kinni hoiatud (Balti Eraseaduse §§ 137, 139 ja Tsiviil Kohtupidamise seaduse §§ 1348, 1352, 1053) põhimõttest, et peale mehe ja tema pärijate nõudmise ei või keegi teine küsimust tõsta lapse mitteseaduslikult sündinuks tunnistamiseks. Eelpool toodud Kasatsiooni otsust arvesse võttes ja ühtlasi käsitades sama Departemangu otsuse Nr. 4997 mõistet, selgub, et ühes sellega võimata on lapse tõelikul isal last seadustada ka järgneva abiellumisega (Balti eraseaduse § 173). Sõdade tagajärjel on meil palju perekondi nii purustatud, et mehed teadmata äraoleku tõttu ei saa lapse seaduslikult sündimise vastu protesteerida, pärandust aga mehel järele jäänud ei ole, ja sellepärast ei ole mehe pärijad ka sellest küsimusest huvitatud. Mõnikord oleks mehel küll võimalik protesteerida, kuid et see tema huvisi tuntavalt ei riiva, sest et tal varandust ei ole, ja sellepärast, ehk lihtsalt ükskõiksuse tõttu, protesteerima ei hakka. Sellega aga ei ole võimalust last seadustada oma õige isa lapseks. Meie uues abieluseaduses on lahutamise põhjused tuntavalt laiendatud, mis kahtle-

malt ka lahutuste arvu suurenemiseks kaasa mõjub, ja sellega ka praegu maksva olukorra juures selleks kaasa aitab, et sarnaste laste arv aja jooksul kaunis suureks kasvab, kes oma loomuliku isa järele seadusliku lapse õigusid ei või omandada. Et sarnane nähtus loomulik ei ole, on müüdugi selge, ja sellepärast tuleks soovida, et nii abieluseadus, kui vastavad tsiviilseadused ses suhtes revideerimisele võetaks.

Teine küllalt raskusi sünnitav on § 11, mis nõuab, et väljamaalaste abielud, mis Eesti registreerimise asutustes sõlmitakse, peavad sisuliselt vastama mõlema abikaasa kodumaa materiaalseaduse nõuetele. Selle §-i teostamiseks aus Siseministeerium sellekohase Kohtuministeeriumi vaatekohale toetudes, seisukohale, et väljamaa alamaid ainult siis võib abiellu registreerida, kui nad vastava diplomaatilise või konsulaar-esitaja tõenduse selle kohta esitavad, et nende abiellumiseks kodumaa materiaalseaduste põhjal takistusi ei ole. Seaduse väljatöötamisel olla arvamisel oldud, et vastavad esitajad sellekohaseid tunnistusi saavad välja andma. Tegelikult aga keelduvad välisriikide esitajad sellekohaseid tõendusandmast, mõned põhjendades, et neil sellekohaste tunnistuste andmiseks volitused puuduvad, teised jälle, et nemad abielu seadusi, kui nende tegevuspiirkonda mitte kuuluvaid, nii põhjalikult ei tunne, et sarnaseid tunnistusi võiksid välja anda. Mitmetel riikidel ei ole kogu Eestis üldse ei diplomaatilist ega konsulaar-esitajat, kuna eriti Tallinnas, kui sadama linnas, ka sarnaste riikide kodanikke elutseb ja nende isikute abiellumisel ei ole üldse kedagi, kes tarvilikku tõendust võiks välja anda ja sellega ei ole ka nende isikute abiellumine Eestis võimalik.

Veel suuremaks kujuneb just raskus eelpool toodud ministeeriumi seletuse läbi, mis muid tõendusandmist üldse ei tunnista peale vastavate välisesitajate tunnistuste. Teatavasti jätab tsiviil kohtupidamise seadus (§ 709) kohtutele fakultatiivseks õiguseks välisriikide seaduste kohta vastavate riikide võimudelt seletusi nõuda, kuid kohtutele on seal juures õigus jäätud ka teisel teel välisriikide seaduste sisu kindlaks teha, kuid mikspärast perekonnaseisu registreerimise asutustele nii kitsad raamid määratud, jääb küsimuseks. Kas ei võiks ka siin abielu registreerivatele asutustele vabadus jätta välisriikide seaduste sisu oma äranägemise järele kindlaks teha. Kui

aga arvesse võtta, et tsiviil kohtupidamise seaduses (§ 707) maksuma pandud põhimõte, et akti maksvus oleneb selle riigi seadustest, kus akt kokkuseatud, ka üldiselt abielu kohta maksev on, siis jääb § 11-a otstarve hoopis küsitavaks.

Üleliigseid kitsendusi ei tohiks aga meie rahva huvides ka väljamaalaste abielude registreerimisel lubada, sest väga sageli tekib seal illegaalne abielu, kus seaduslik abielu võimata, mille suuremateks pahe- deks on sigituse ärahoidmine ja sellega tihti kaasas käivad tervise rikkumised ja suguvilja hävitamised ehk jälle väljaspool abielu sündivuse kasvamine.

Kolmanda raskusena esineb § 84 märkus, mille järele väljamaal mõlemi poolte vabal kokkuleppel lahutatud Eesti kodanikkude abielu tuleb Eestis registreerida, et see tõesti mõlemi poolte vabal kokkuleppel sünnib. Et see märkus mitte ainult sarnastest lahutamise asjade registreerimisest ei räägi, mille kohta lahutamise dokumendis põhjus tähendatud ei ole, vaid räägib üldiselt väljamaal käesoleva seaduse § 30 ettenähtud põhjusel toimetatud abielu lahutamisest, siis järeldub sellest, et kahe eraisiku tõendus Eestis registreerimisel kindlam on kui

väljamaa kohtu dokument. Järjelikult ei või siis ka Eestis need isikud ilma sellekohase registreerimiseta uude abiellu astuda. Sageli on aga teine pool väljamaale jäänud ehk väljamaal juba uuesti abiellunud, ja ei ole sellepärast ka lahutamise registreerimisest Eestis sugugi huvitatud, ehk poolte vahel tekkinud lahkkelide tõttu lihtsalt ei soovi teise kasuks registreerimist ette võtta, ja sellega on siis ka registreerimine ja ühes sellega ka teise poole uus abiellumine võimata. Nii on siis väljamaal toimetatud abielulahutus Eestis siiski tegelikult maksvuseta, kuigi lahutamise põhjus vastab Eesti abielu seaduses ettenähtud lahutamise põhjusele.

Neljandaks tõmbab järjekindluse mõttes tähelepanu § 35, mille järele Eestis elavate väljamaalaste abielusid võidakse Eesti kohtutes lahutada ilma poolte kodumaa seadustega rehkendamata, Eesti abielu seaduses ettenähtud lahutus põhjuste järele, kuna ometi lahutus põhjused Eestis mitmeti laiemad on kui suuremas jaos teistes riikides, kuid abiellumiseks, mille tingimused teiste riikide seadustele lähemal seisavad, § 11 erilist tõendust kodumaa seaduste kohta nõuab.

Siseministri seletus alevi elanikkude osavõtu kohta maakonnanõukogu valimistel.

(Järg)

Ma ütlen juriidilise aluse poolest on need kaks küsimust täiesti analoogilised. Kui seaduse järgi kuulub asi mingisuguse asutuse kompetentsi ja kui see asutus ühesasjas täiesti kindel ei ole, ja tahab teise asutuse arvamist teada saada, ja kui temal see arvamine kätte tuleb ja ühineb selle arvamisega, siis on juriidiliselt see selle asutuse arvamine, kelle kompetentsis selle asja otsustamine oli, aga mitte asutuse arvamine, kes selles asjas oma arvamise on avaldanud. Vaadake, niisuguses seisukorras asub praegusel korral ka selle arupärimise sisu, mis kõne all on.

Nüüd, kui puudutada küsimust — ma võiksin selle osa täiesti ärajätta, aga ma puudutan siiski seda küsimust, — mispärast Omaval. as. Peavalitsus niisugusel arvamisel on olnud, siis ma juhiksin arupärijate tähelepanu järgmiste seaduste peale, mis osalt ka tsiteeritud arupärimise tekstis: seadus maakonnanõukogu valimiste kohta 1920 a. Siin on § 3 tähendatud,

et valimistel on hääleõigus kõigil Eesti Vabariigi kodanikkudel, kes valijate nimekirjade kokkuseadmise ajaks 20 a. vanaks on saanud, ja ühes maakonnapiirides olevas vallas või alevis elavad ehk seal kodune sissesead on. Nagu meie näeme, on selles seaduses ka alevid sissevõetud. Nüüd, kui meie läheme seaduse juurde maakonnanõukogu muutmise ja täiendamise kohta „Riigi Teatajas“ 1920 a., siis näeme, et seal see § 3 on ära kaotatud, alevid on sellega väljalangenud ja seal kästakse käia nende paragrahvide järgi, mis on Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise õiguse seaduses. Nüüd aluseks niisugusele arusaamisele oli ka sama maakonnanõukogude valimise seaduse §§ 10, 14 ja 40. Kui meie võtame §§ 10, 14, 40, siis meie leiame, et jaoskonna komisjonid seisavad koos vallanõukogu poolt valitud 4 liikmest, kes eneste hulgast valivad esimehe ja sekretäri. Alevid on valdade kõrval iseseisvad

administratiiv üksused ja kui seadusandja kõneleb maakonnanõukogu valimistest, siis nähtavasti ei ole tema ette näinud alevisi, vaid kõneleb ainult valdadest.

Võtame edasi § 14, mis kõneleb järgmist: Valijate nimekirjad seatakse vallavalitsuste poolt kokku Siseministri poolt määratud aja jooksul ja tähtjal. Kui see nii on, nagu siin kõneldakse, siis ei saa võimalikuks pidada, et vallad oleksid pidanud ka alevite nimekirjad kokkuseadma, kuna see paragrahv kõneleb ainult valdadest.

Edasi läheme § 40 juurde ja siit teie leiate, et valimisedelid ja nende ümbrikud, mis maakonnakomitee poolt kindlaksmääratud kulul valmistatakse, saadetakse täh. komitee poolt tarvilisel arvul igale vallavalitsusele. Tähendab, alevid on välja jäetud. Nüüd, kui meie läheme 30. märtsi 1917 a. seaduse juurde, mis paralleelina tõmmates selle seadusega iseenesest väga huvitav on. Ma ei tea, kas arupärijad seda seadust käsitanud on, aga 30. märtsi 1917 a. seaduse § 16 leiame, et maakonnavalimistest võtavad osa vallad ja nende piirides asuvad mõisad ja alevikud. Vaadake, see paragrahv kõneleb ainult valla piirides asuvatest alevikkudest. Juba Kerenki aegses seaduses iseseisvate administratiiv piiridega aleveid ette ei nähtud ja see on kokkukõlas ka meie seadusandja tahtmisega, milles tema ka alevikkusid ette ei näe ja teatava tahtmisega on alevid järgnevate novellidega välja jäetud. Ma ütlen, küsimusest võib nii ja teisiti aru saada ja sellepärast on arusaadav, ei niisugusel korral oleks pidanud seletusi andma Riigikohus. Üks juhtumine on olnud, kus üks alev on edasi kaebanud nende valimiste juures, aga see kaebus on tähelepanemata jäetud. Kõige selle juures on huvitav, et ükski arupärijatest enestest, kes teatavasti ka maakonnavalimistest tegelastena on osavõtnud, ega ka ükski Riigikogu liigetest ja ükski koha-

pealsetest valimisõiguslistest isikutest, ei ole kunagi teisel arvamisel olnud selle seaduse suhtes ning ei ole kunagi protestiga pööranud administratiivkohtu korras. Ma ei tahaks arvamisel olla, et arupärimise esitajad ei oleks osanud oma õigusi kaitsta sel korral, kui nad teisel arvamisel oleks olnud, millel ministeerium seni on asunud. Nüüd aga pärast, Eesti riigi kestvusel, on seadustest arusaamine teisiti väljakujunenud ning nüüd järsku pööratakse arupärimisega Vabariigi Valitsuse poolt ja küsitakse, mikspärast see nõnda on.

Omaavalitsuste as. Peavalitsuse seletusel on alus, mis ta ette toob ja tema võib oma seletust põhjendada, aga ega see seletus ei ole kohustatav omaavalitsuste kohta, vaid omaavalitsused, kui nemad teisel arvamisel oleks olnud, oleksid võinud teisiti oma asju seada, sest kompetentsed otsustama koha peal olid omaavalitsused ise, aga mitte kodanikud. Ja nüüd tulete teie arupärimisega ja küsite, mikspärast omaavalitsustel niisugune arusaamine on. Vaadake, arusaamise üle ei mõisteta kohut, kui tal ei ole juriidilist tagajärge. Ja vaadake, just see arusaamine on nimelt ainult arusaamine, millel ei ole juriidilisi tagajärge, ja neid juriidilisi tagajärge ei saagi olla, sest omaavalitsused ei ole kompetentsed otsustama kõiki juriidilisi küsimusi.

Kõigil neil põhjustel võin mina selle arupärimise küsimistele järgmist vastata tema teises osas, mis sisuliselt puudutab asju ja nimelt, et Vabariigi Valitsus siin korraldust teha ei saa, sest see ei kuulu tema kompetentsi, ja Siseminister samuti. Aga kui arupärijad teisel arvamisel on, siis olen arvamisel, et nemad leiavad tee, kuidas oma tahtmist täide saata, kui nemad teadmisel on, et Vabariigi Valitsus ja ka Siseminister niisuguseid asju oma korraldustega maksmapanna ei saa.

Omavalitsustegelased.

. Mihkel Loy.

50-ne aastase sünnipäeva puhul.

Vihula vallasekretäär M. Loy pidas 5. veebr. s. a. kohalise seltskonna soojal osavõttel oma 50. aastast sünnipäeva.

Selle mehe elu läbi tormide ja tema töö

omavalitsustes ja seltskonnas väärrib tähelepanu.

M. Loy sündis 24. jaan. 1876 a. v. k. j. Viljandi maakonnas Võisiku vallas Nõmavere külas, kus ta isa mõisa kvootemaa rentnik oli. See koht liideti mõisa külge ja anti asemele metsa sisse vilets ääremaa.

Kahe ja poole aastase külakoolis viibimise järele astus M. L. kooliõpetaja Ilmjärve toimetusel Eesti Aleksandri Linnakooli, mille 1896 a. lõpetas. Sellsamal aastal astus ta Vana-Põltsamaa vallakirjutaja abiks. Peale selle lühikest aega kohtu-uuri ja tõlgiks ja kirjatöötajaks ja pärast Kreisiülema Noorema abilise kirjatöötajaks. 1899 a. sügisel valiti M. Loy Aluvere valla- ja kohtukirjutajaks ja 1901 a. Riisepere valla- ja kohtukirjutajaks. Seal valiti ta revolutsiooni päivil 1905 a. valla ja seltside poolt saadikuks Tartu koosolekule. Selle tagajärjel mõisteti ta 1906 a. algul sõjaväe karistus-salga poolt surma, kuid põgenes Soome, kust teiste pagulastega Kanaadasse rändas. Seal töötas ta lihttöömehe- na ühe aasta ja rändas Ühisriikide kaudu kodumaale tagasi. Et muud teenistust kodumaal saada ei olnud, võttis ta rändava raamatukaupluse loa, kuid selles ametis nähti rahva ässitamist ja luba võeti tagasi. 1907 a. valiti M. L. Vihula valla- ja kohtukirjutajaks. Siin valmistas ta ennast eraadvokaadi eksamile ette, kuid poliitilise meelsuse tõttu ei lastud eksamile, vaid 1908 a. sunniti ametivõimude poolt ka vallakirjutaja ametist lahkuma. Ka ärijuhi amet tema enda poolt asutatud Vihula Tarvitajate Ühisuses leiti kardetav olema. Et ta ärijuhi ametit ei tunnud, läks ta värske ärijuhina õperisile tähtsamatesse kodumaa ühisustesse, kuid selles nähti jälle rahva ässitust ja ta mõisteti kindralkuberneri poolt kaheks aastaks Arhangelski kubermangu asumisele. Arhangeli asemel sõitis väljasaadetu Novgorodi kub., kus algul lihttöölisena, hiljem vallakirjutaja abina ja pärast mõisa valitseja abina töötas. Peale selle mõisavalitseja Tveri ja Mogilovi kubermangudes ning 1916 a. ilmasõjas.

1917 a. sügisel peale revolutsiooni sõja-

väest vabaks saades tuli palju kannatanu järele kodumaale. Siin sai ta Rakveres vanemaks militsionääriks, siis miilitsa ülema abiks ja pärast ülema kohustetäitjaks. Peale Vene valitsuse lahkumist valiti ta jälle Vihula vallasekretääriks, kus ta senini seda kohta peab. Saksa valitsuse aeg püüti teda Saksa võimude poolt küll ametist lahti teha, kuid vallavanema vastuseismisel jäi kohale.

Seltskonna tegevusest võttis M. L. osa juba kooliajast. Kosel ja Nissis oli ta tähtsamates seltsides tegev. Vihulas on tal sellel alal elutöö tehtud. Tema on kõigi sealsete tähtsamate ja suuremate seltside ja ühisuste asutaja ja juhatuse liige. Tal on jõudu jätkunud ka kaugemal koduvalda tegutseda. Vallasekretääride Seltsi Virumaa osakond valis 9. aprillil 1922 a. M. Loy osakonna esimeheks, mis ametit ta senini peab, olles tuntud ametivendade huvide eest südilt väljaastujana. Samuti on ta Vallasekr. Seltsi juhatuse liige. Oma otsekohe ameti ja seltskonnategevuse kõrval on sel südil töömehel veel mahti jäänud koduvallas põlumehena tegutseda ja oma majaehitamist Rakveres juhtida.

Vaikselt mõtles M. L. 50-nest aastast üle

astuda, kuid Vihula seltskonna tegelased ilmusid tähtpäeva ööl läbi suure tormi oma juhti lauluga äratama ja kingitusi tooma. Kuigi sünnipäeva ilm tormine, nagu ta elugi on läbi tormide läinud, kuid õnnesoovid olid soojad. Kuidas Vihula oma töömeest hindab, tõendavad seltside ja ühisuste poolt kingiks toodud kuld uur ja kuld prillid ja valla poolt ühe kuu palk.

Et teine pool aastasajast tormideta oleks, et energiat ja tahtejõudu veel rohkeks ajaks jätkuks omavalitsuse ja seltskonna edukaks tööks, see meie soov jubilaarile, kuigi veidi hiline.

M. Loy.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

E. Maak. Liidu delegatsioon Riigikogu Eelarve II. alamkomisjonis.

Toetus õpetajate palkadeks maakonna-valitsustele on Rahaministeeriumi erakorralises eelarves ettenähtud. Toetussumma suurendamise palve esitas E. M. Liidu juhatus Rahaministeeriumi eelarve läbivaatajale komisjonile, kes teise lugemise puhul Liidu esitajad 16. veebr. oma koosolekule kutsus. Delegatsioonis, kuhu kuulusid A. Kohver, A. Martinson ja H. Avikson, andis seisukorra kohta ülevaate ja toetas Liidu nõukogu vastavat otsust. Komisjon leidis, et tema toetussummat omal algatusel tõsta ei saa.

E. M. Liidu delegatsioon Riigivanema ja ministrite juures.

Toetusraha suurendamise algatuse pärast Vabariigi Valitsuse poolt käisid E. M. Liidu esitajad A. Kohver ja A. Saar 17. veebr. Siseministri juures, A. Saar, J. Sõnajalg, A. Martinson ja H. Avikson 18 veebr. Riigivanema ja Rahaministri jutul. Toetusraha tõstmise vajadust ei eita neist ükski. Suurema takistusena palve täitmises näeb Riigivanem raha puudust, kuid lubas palve lähemale Vabariigi Valitsuse koosolekule esitada, ja kaasaidata, et palve võimaluse korral rahuldatud saaks. Rahaminister andis pikema läbirääkimise järele lubaduse, Riigikogu üldkoosolekule ettepaneku teha tõsta toetussummat 113 milj. pealt läinud aastase summa, 143 milj. peale — õpetajate palkadeks, leides, et see summa õpetajate palkadeks vajalik, kuna 29 milj. lisatoetuse asi hoolekande ja muude uute kulude peale esialgu lahtiseks jääks. Rahaminister loodab, et riigieelarves tehtud kärpimised võimaldavad 30. milj. võrra toetussummat tõsta. Siseminister, seisukorda tundes, andis lubaduse maakondade palvet toetada.

Riigivanema vastutulelikkus,

E. Maakondade Liidu delegatsioonile, kes 18. veebr. maakonnavalitsuste puudujääkide katmise asjus Riigivanema jutul käis, ütles Riigivanem muu seas, et, teades, et omavalitsustegelaste rohke töö ei luba neile ootamisi, tema, Riigivanem, omavalitsuste esitajaid mitte ainult vastuvõtmise tundidel, vaid igal ajal, olgu vastuvõtmise ruumis või korteris, jutule võtab, ka ööse, kui selleks tarvidus on.

Teede ehituse krediit 1926 a. esimese veerandi kohta.

Riigi eelarve aasta üleviimisega 1. jaan. pealt 1. aprilli peale pikendati käesoleva aasta kolme esimese kuu peale krediitid 1925 a. eelarve järele. Ühes teiste krediitidega oleks pidanud käesoleva aasta esimese veerandi peale üle minema ka maakonnavalitsustele teede tegemiseks määratud krediitid Teedeministeeriumi 1925 a. eelarve järele. Mitmest maakonnast saadud andmete järele ei ole selleks Teedeministeeriumile krediiti avatud, mis pärast Eesti Maakondade Liidu delegatsioon 18. veebr. Rahaministri juures käies asja peale herra ministri tähelepanu juhtis näidates, et täh. summad väljaveetud ja veetava teede ehitusmaterjalide eest väljamaksmiseks väga tarvilikud on ja nende saamisest oleneb õieti suvine teede ehituse töö ja selle hind.

Selle peale seletas herra Rahaminister, et kõne all oleva krediidi tagasilükkamine on arusaamatusest tingitud ja lubas täh. krediidi avada, nii pea kui Ehitus-Tehnika Osakond, tema, Rahaministri, nime peale selles asjus uue ettepaneku saadab.

Selle seletuse põhjal palus E. Maakondade Liidu juhatus 19. veebr. Ehitus-Tehnika osakonda lähemal ajal vastava ettepaneku Rahaministrile teha.

Kas vallad saavad viinatshekkide maksu asemel uusi sissetulekuid?

Seda küsimust puudutas E. M. Liidu delegatsioon 18. veebr. Riigivanema jutul käies. Riigivanem seletas, et Vabariigi Valitsusel kindel tahtmine on omavalitsustele viinashekkide maksu asemel vastavaid summe anda ja avaldas lootust, et selleks ka võimalus leitakse.

Kuidas vallanõukogu oma ametnikke hindab.

Võhmata vallanõukogu oma koosolekul 29. jaan. s. a. ärakuulates vallavalitsuse revideerimine tagajärge, määras autasuks eeskujuliku töö eest vallavanemale Mrk. 5.000.—, vallasekretäärile Mrk. 10.000.— ja abidele Mrk. 3.000.— ja 2.000.—

Lääne maakonnanõukogu koosolek 21. dets. 1925 a.

Maakonna 1926 a. eelarve võetakse vastu Mrk. 33.162.530 suuruses, puudujäägiga Mrk. 4.485.588.—

Maakonnale haigemaja ostu asjus võetakse vastu erakorraline eelarve Mrk. 7.250.000.— peale.

Maakonna algkooli võrgu täiendamine.

Maakonna algkoolide võrku võetakse üles Kiltsi asunduse 4 klassiline algkool. Sundmäärus maapoodide kauplemise aja kohta. Määrust täiendakse järgmiselt: 1. aprill

list kuni 1. septembrini on kauplemine lubatud kella 6-st homm. kuni kella 10-ni öhtul ja nädalapühadel kella 12—5 p. l.

Vabad kohad.

Loomaarsti vajab Harju maakonna-valitsus Kose jaoskonda.

Apteeki juhatajat vajab Saaremaa maakonna-valitsus.

Riigikohtu seletused.

Kas Sõjaministeeriumil kui valitsuseasutusel on õigus protestiga või kaebusega esineda administratiiv-kohtus omavalitsuste ja riigiasutuste otsuste ja korralduste vastu?

Adm. K. K. § 2. järele on õigus protesteerida, kaevata omavalitsuste-asutuste ja seaduses eraldi äratähendatud valitsuse asutuste, korralduste ja tegevusta oleku vastu. Sama korra § 3. järele on proteti tõstmise õigus valitsuse komisjaridel ja teistel ametnikudel, kellele on seaduse järele ülesandeks tehtud omavalitsuse- ja teiste riigiasutuste seaduslikkuse järele valvata. Õigus kaevata on kõigil isikuil, selltsidel, ühinguil ja omavalitsuse-asutustel, kui nende õiguslikke või varanduslikke huvisid on administratiivseis asjus seadusevastaselt puudutatud. Sõjaministeerium, kui valitsuseasutus, ei kuulu Adm. K. K. § 3. äratähendatud asutuste hulka, kellel õigus on esineda kaebustega administratiiv-kohtus—kuigi nende õiguslikke või varanduslisi huvisid on administratiivseis asjus seadusevastaselt puudutatud. Täheandab; Sõjaministeeriumil ei ole õigust ei protestiga ega kaebusega esineda administratiiv-kohtus omavalitsuse ja riigiasutuste otsuste ega korralduste vastu. (R. adm. t. Nr. 284 II.—1925).

„Õigus“.

Kes on kohustatud kruusaaukude eest tasu maksma?

Tänavu suvel pööras Merimäe vallavalitsus Siseministeeriumi Omavalitsus asjade Peavalitsuse poole palvega ära seletada, kes on kohustatud võõrandatud kruusaaukude eest tasu maksma. Seletuse pärimine oli tingitud arusaamatusest, mis nimetud vallavalitsuse ja Petseri maakonna-valitsuse vahel valitses. Nimelt oli maakonna-valitsus vallavalitsust kohustanud valla piirides asuva kruusaaugu eest tasu maksma sellepeale vaatamata, et ka teised vallad sellest kruusa võtsid. Omavalitsuse asjade Peavalitsus seletas, et kruusaaukude avamine kuulub maakonnanõukogu kompetentsi ja sellepärast ei ole vald kohustatud nende eest tasu maksma.

Selle seletuse peale tõstis Petseri maakonna-valitsuse volinik Riigikohtus kaebuse.

Riigikohus, asja läbiarutades, leidis, et Omavalitsuse asjade Peavalitsuse seletus ei ole seadusega vastolus, sest võõrandatud kruusaaukude eest tasumaksimine on rahaline kohustus, mida vallavalitsuse kui naturaalkohustuste kandja peale panna ei saa. Sellepärast otsustas kohus kaebuse tagajärjeta jätta.

„Post.“

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 16 Küsimuse Nr. 8 vastuse õigusluse kohta.

Kas „Maaomavalitsus“ Nr. 2-ses ilmunud vastus küsimuse Nr. 8 peale on õige? Minu arvates ja teadmiste järele ei ole vastus õige, sest see vastus on vastolus

Liivimaa Talurahva sead. § 207 ja 337—1860 a., niisamuti ka Vene Senati seletustele 10. aprillist 1904 a. Nr. 3111 ja 20. märtsist 1897 a. Nr. 1772. —

Nimetud Senati seletuste järele peavad vanemad (isa) oma nende poegade eest

isikumaksud — äramaksma, kes nende juures elavad ja nende perekonnast end äralahutanud iseseisva perekonda ei ole. —

Eelpool tähendud seaduse ja Senati seletuste peale juhtides nõuab politsei alati sarnastel (küsimuses tähendud) juhtumistel maksud sisse ja ole temal õigust nõudepaberit täitmatalt tagasisaata M. T.

Vastus:

Vastust tuleb õigeks pidada järgmistel põhjustel:

Valla- ja maakonnavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (20. juuni 1924 a. seaduse redaktsioonis) § 9 esimese lõike järgi võib valla heaks võtta kodanikkudelt 20 kuni 60 aastani, kellel valla piirkonnas alaline elukoht, isikumaksu vallanõukogu poolt määratud suuruses ja korras. Sellest selgub, et maks võetakse kodanikkudelt, kui niisugustelt, s. t., et isikumaks on puht personaalne maks. See isikline personaalne moment väljendub ka sama paragrahvi (9) järgmistest lõigetest. Kui oleks tahetud selle maksu eest vastutajaks teha mitte ainult maksumaksjat, vaid ka teisi (näit. tema omakseid), siis oleks tarvis olnud seda ka samas seaduses vastavalt väljendada. Seda aga ei ole tehtud — järjekult tohib valla- ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse seisukohalt isiku maksu eest vastutavaks lugeda ainult seda kodanikku, kellelt see maks vallamaksu otsuse järgi võetakse. Seda arvesse võttes, ei võiks käesoleval juhtumisel üldse kohaldada Liivimaa talurahva seaduse § 207, mis kõneleb rentnikkudest, kui valla kogukonna liigetest jne. Küsitav on aga, kui võrd tähendatud paragrahv meil üldse veel maksev, kuid see küsimus ei ole käesoleval juhtumisel kõne all. Võiksin aga küll tähelpanu pöörata selle peale, et kõik seadused — iseäranis aga need seadused, milles olid ette nähtud seisuslised iseäraldused — tuleks võimalikult tõlgitseda põhiseaduse § 6 väljendatud põhimõtetele vastavalt.

Eug. Maddison.

Küsimus 17. Alevivalitsuse sekretäri kuuluvusest alevivalitsusse.

Kas alevivalitsuse sekretäär on valitav või palgatav ja kas on ta mõlemal juhusel ühtlasi alevivalitsuse liikmeks? P. J.

Vastus:

Alevisekretäär määratakse ametisse alevivolikogu poolt kindlaks määratud korras

(alevisead. § 101). Järjekult, võib alevisekretäär olla nimetatav või valitav. Alevivalitsus koosneb esimehest ja liigetest (ibid. § 83), kes oma vahel alevivalitsuse kohused ära jagavad (ibid. § 99). § 100 järgi on alevivalitsuse juures sekretäär ja teised ametnikud. Sellest järgneb, et alevi sekretäär mingil tingimisel ei ole ühtlasi alevivalitsuse liige.

Küsimus Nr. 18. Valla sekretäriabi tagandamise kohta.

Maakonnavalitsuse administratiiv osakonna juhataja vallavalitsust revideerides tegi kohalise vallavanemale kohuseks, ilma et asja oleks selgitanud, sekretäriabi kahe nädala pärast ametist lahkuma käskida. Abisekretäär on vallavalitsuse otsusega ametisse määratud. Palun selles asjas seletust, kas tähendatud tegevus on seaduslik ja kas sekretäriabil on eeltuleva kuu palga saamiseks õigust? Sekretäriabi N.

Vastus:

Administratiiv osakonna juhataja, leides revideerimisel sekretäri abi oma ülesannete mittevastava olema, võis vallavanemale soovitada teda ametist vabastada, mitte aga kohustada vallavanemat seda teha. Selleks puudub esimesel võim, teisel õigus. Ametist vabastamine võib sündida vallavalitsuse otsuse kohaselt. Vabastas vallavanem sekretäriabi ametist, siis ei ole vabastamine õiges korras sündinud ja palga nõudmine õigustatud.

Küsimus Nr. 19. Isikumaksu alla kuulujate kohta.

Isikumaksu alla lubatakse arvata 20—60 a. Lähemalt seaduseandja midagi ei ütle. Kas on 60 aasta sisse arvatud ja mis tuleb tähtpäevaks võtta maksumaksjate nimekirja valmistamisel? Vallasekretäär.

Vastus:

Vaata küsimuse Nr. 61 vastus „Maamavalitsuses“ Nr. 16 — 1925 a.

Küsimus Nr. 20. Koolinõuniku ja maakonnaarsti vahekorra kohta maakonnavalitsusega.

Kas tuleb maakonna koolinõuniku ja maakonnaarsti kui maakonnavalitsuse ametniku peale vaadata ja kas on maakonnavalitsusel õigus koolinõunikult seaduses ettenähtud haridust nõuda ja kui temal seda ei ole, siis Haridusministeeriumile teda ametist tagandamiseks ette panna? M.

Vastus:

Koolinõunik ja maakonnaarst on maa-

konnaomavalitsuse ametnikud. Ametisse valimisel on maakonnaaval. õigus koolinõunikude kandidaatidelt vastavat haridust nõuda, kuid kui juba isik kord vähema haridusega ametisse valitud ja Haridusministeeriumi poolt sellesse ametisse registreeritud, ei saa teda sellel põhjusel ametist tagandamiseks ettepanna, sest tema hariduse üle olid andmed tema valimise puhul juba olemas.

Küsimus Nr. 21. Konstaabeli õigustest vang'i saatmise korralduses.

Kas on seaduslik alus olemas politsei konstaabelil vang'i saatelehes (открытый листъ) vang'i edasisaatvale omavalitsuse-asutusele (vallavalitsusele) ettekirjutada sõjariistus saatjaid määrata ja kas üldse on õigust politsei konstaabelil vangisaatelehte kokku seada?

Jaataval korral, missuguse seaduse, või korralduse põhjal?

Ei ole temal neid õigusi ja ta siiski seda teeb, kuidas tuleb siis vallavalitsusel talitada?
Vallasekretäär A. L.

Vastus:

Politsei ei ole õigustatud nõudma sõjariistus saatjaid. Ta võib nõuda ainult, et vahi all peetavad isikud saadetak kindla kaitse all (Vangide sead., § 372, S. K. XIV. k.), mille all tuleb mõista saatjaskonna niisugust arvulist koosseisu, mis kindlustaks põgenemiste ära hoidmist, kuid mitte saatjate sõjariistadega varustamist. (Sisem. Adm. Asjade Peavalitsuse kiri Petseri maakonnaavalitsusele 18. jaanuarist 1924 a. Nr. 30 ning sama Peavalitsuse kiri Saaremaa maakonnaavalitsusele 1. aprillist 1924 a. Nr. 160). Mis puutub saatelehtedesse, siis on konstaabel need õigustatud kokku-seadma (Üldkuberm. asutus. sead. § 849, märkuse p. 2, S. K. II. k., Siseministri ringkiri 16 jaanuarist 1922 a. Nr. 868, p. 8).

Küsimus Nr. 22. Alevivolikogu esimehe ja revisjoni komisjoni liikme^m ametite ühiselt pidamisest.

Kas alevivolikogu juhataja võib olla samal ajal ka revisjoni komisjoni esimees ehk liige?
P. J.

Vastus:

Aleviseadus (Seadl. ja valits. korrald. kogu Nr. 187 — 1917 a.) otsekohe tähendatud küsimust ei lahenda. § 73 järgi, ei või revisjoni komisjoni liigeteks olla need, kes alevivalitsuse teenistuses. Alevivolikogu juhataja ei ole aga aleviomavalitsuse

teenistuses. Järjekult, § 73 seisukohalt ei oleks takistusi selleks, et alevivolikogu juhataja oleks samal ajal ka revisjoni komisjoni liige. Kuid tuleb arvata, et seadusandja seisukohalt see siiski ei ole võimalik. Kui seadusandja ei ole täpselt seda väljendanud, siis on see seletav sellega et tema leidis seda iseenesest selge olevat. Kuid kaudselt kinnitab seda § 60, kus kõneldakse alevivolikogu juhataja ja tema asetäitja valimistest: asetäitja valitakse seks juhtumiseks, kui juhataja puudub (на случай отсутствия) või volinikkude koosseisust lahkunud. Kes aga juhataks volikogu koosolekut, sel juhtumisel, kui juhataja teeks ettekandeid revisjoni komisjoni nimel? Igatahes, mitte asetäitja — sest juhataja on kohal. Kaudselt kinnitab seda ka § 73, kui meie selles paragrahvis tähendatud isikute all („лица, состоящая на службѣ в поселковом управленіи“) ka alevivolikogu juhatajat arvame. Aluseks selleks oleks see asjaolu, et § 73 on „teenistuse“ mõiste laiemas ulatuses võetud, kui näit. § 80, kus kõneldakse aleviametnikkudest (поселковья должностныя лица).

Küsimus Nr. 23. Otsuse jõusse astumisest, kui sellele leping peab järgnema.

Vallanoukogu oma otsusega on lubanud ühele vallavalitsuses teenivale isikule vallaomanduses olevast talu maast kaks vakamaad maad elumaja peale ehituse otstarbeks. Lepingu tegemine on jäetud vallavalitsuse hoolde ja nõukogule kinnitamiseks ettepanna. Vallavalitsuse poolt ei ole senini lepingut tehtud ja kohta ei ole ka maa saajale kätte mõõdetud, kuid viimane on selle maaalale umbkaudu nõukogu poolt öeldud kohale ehitusmaterjaali vedanud, kuna nõukogu otsuses puudub selle kohta märkus, et võib enne lepingu sõlmimist maja hakata ehitama ja millal leping maksma hakkab.

Kas vallanoukogu võib oma lubadust muuta, kui leiab, et sealt on maa andmine talule majandusliselt kahjulik ja isikule teisest kohast lubada maad rendile — samaks otstarbeks? Niisama, kas isikul on sarnasel juhul õigust valla käest mingisugust kahjutasu nõuda?
Vallavalitsuse liige F.

Vastus:

Käesoleval juhtumisel võib lepingut sõlmituks lugeda ainult lepingu kinnitamisest valla nõukogu poolt. Kuni selle momendini ei ole veel lepingu vahekorda. Teiselt poolt arvesse võttes, et valla nõukogu

võib temale vallavalitsuse poolt esitatud lepingut täitsa oma äranägemisel kinnitamata jätta, või täiesti loobuda lepingu sõlmimisest, siis ei või ka kõnet olla kahjutasumisest. Kui vallanõukogu võib loobuda lepingu sõlmimisest, esitatud lepingut kinnitamata jättes, siis võib ta seda teha ka enne lepingu kinnitamiseks esitamist. Kas vallanõukogu on selle juures nõus sõlmida lepingut mõne teise maaala kohta, see ei puutu asjasse.

Küsimus Nr. 24. Avalikkude ettekannete järelvalvest.

Maakonnaavalitsuse haridusosakond on vallavalitsustele (valla koolivalitsustele) ringkirjaliselt tähelepanu juhtinud avalikkude ettekannete kohta „R. T.“ Nr. 43 — 1923 a., et ettekannete kohta on järelvalve pandud kohal. koolivalitsuse peale ja et viimane peab järelvalvet teostama ning selleks kellegi isiku valima ühes asemikuga, kellele tuleb pidu toimepanejal nõuda ühte vaba kohta — (kallimast platsist) oma tarvis.

Vastasel korral lubatakse isikuid vastutusele võtta. Kas sarnane nõue on seadusega kokkukõlas ja missugune seadus näeb ette sarnast järelvalvet avalikkudel ettekannetel? Niisama, kas pidu toimepaneja on kohustatud sarnaseid järelvalvajaid üles otsima ja neile pidu toimepanemisest teatama — peale politsei võimnde?

Vallavalitsuse liige —s.

Vastus:

Avalikkude ettekannete seaduse („Riigi Teataja“ Nr. 43 — 1923 a.) § 7 teise lõike järgi on kohalikul koolivalitsusel õigus nõuda tasuta ettekannete üle järelvalve teostamiseks ettekannete korraldajatelt üht kohta kallimate hulgast. Sellest järgneb, et nõuda võib kohalikul koolivalitsus, aga mitte tema poolt valve teostamiseks määratud isikud. Teatada tuleb ettekannetest ainult politseile (§ 1).

Küsimus Nr. 25. Posti kaudu saadud rahasummade peale kviitungide andmisest.

Palun teatada, kas vallavalitsused on kohustatud välja saatma maksude sissenõudjale politseile vastavaid kviitunge ka posti kaudu saadetud rahasummade peale, sest rahasummad saavad vallavalitsused postilt postiametkonnale antud allkirjade vastu kätte, mille üle ka rahasaamise raamatus vastav märkus postiasutuses tehakse. Kui arvessevõtta, et politseinik juba raha

saatmisel posti kviitungi saanud on, siis mis tarvidus oleks politseil veel vallavalitsuselt teist kviitungi sellesama summa peale saada, mida nad aga alati nõuavad. On kviitungi saatmine siiski sunduslik, siis missuguses korras tuleks seda teha?

Vallasekretäär N. E.

Vastus:

Üldarv. seaduse kogu (S. K. VIII K.) § 187 põhjal, on kõik ametiasutused kohustatud teatama teistele ametiasutustele neilt asutustelt mitte otsekohe (не непосредственно) saadud raha summade üle. Järjekult on politsei nõudmine õigustatud.

Teatamine sünnib Üldarv. seaduse §§ 188 ja 189 ettenähtud korras.

Need §§ näevad ette, et teadaanne raha kättesaamise üle peab tehtama raha kättesaamise päeval ja ta peab sisaldama, missugune summa saadud on, millal raha saadud ja missugusesse raamatusse ja missuguse numbri all sisse kantud. Summa peab tähtedega kirjutatud olema.

Küsimus Nr. 26. Vallakäskjala palkamisest ja vabastamisest.

Vallanõukogu oma otsusega on vallakäskjala ametisse palganud kuue aasta peale ja teenistuse tasuks lubanud ühe valla omanduses oleva talukoha kasutamiseks. Missuguse seaduse järele võib vallanõukogu käskjalga nõnda pika aja peale palgata? Niisama, mis moodi tuleks sarnane leping tühistada?

Vallavalitsuse liige P.

Vastus:

Vallavalitsuse ametnikke määrab ametisse vallavalitsus (vallanõukogude valimis-seadus — „Riigi Teataja“ Nr. 26 — 1921 a., § 85), kuna ametnikkude palga suuruse äramääramine kuulub vallanõukogule (ibid. § 77 ja § 80 märkus 2). Järjekult, kui küsimuses tähendatud juhtumisel on käskjala ametisse määranud vallavalitsuse asemel vallanõukogu, siis ei või seda seaduslikuks tunnistada ning järelvalve asutus (käesoleval juhtumisel maakonnaavalitsus) oleks pidanud omavalitsuse ajutise järelvalve seaduse korras selle vastu protesteerima. Kui ta seda ei ole teinud, siis on vallanõukogu otsus jõusse astunud. Mis puutub teenistuse kestvusse, siis ei ole maksvates seadustes mingisuguseid takistusi selleks; et ametnikke määratakse ametisse teatava aja peale.

Esimene vihk saadetakse tellijatele lähemal ajal ilmuva teise vihuga ühel ajal kätte.

Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta

E. Maddison
Administratiiv asjade
Peavalitsuse juhataja

J. Kaiv
Kohtuministeeriumi kodi-
fikatsiooni osakonna liige

Eesti Maakondade Liidu väljaanne
1926.

See sundnormide kogu sisaldab kodifitseeritud maksvad seadused, mis maakonna-, valla- ja aleviomavalitsustesse puutuvad, ning on varustatud vastavate Riigikohtu ja Senati seletustega ning sundnormide ainelise tähestikuga, juhatajaga.

Sundnormide kogu koosneb umbes 20-st vihust.

Tellimine nende peale on avatud. Tellida võib ühe, viie ehk kümne vihu viisi. Tellimise hind kättesaatmisega: üksik vihk 75 m., viis vihku 325 m., kümme vihku 650 m. Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi uul. Nr. 12. Eesti Maakondade Liit. Ainus müügikoht sealsamas. (Jooksev arve E. P. Tallinna osak. Nr. 609).